

S posvetovanja kmetijskih strokovnjakov v Novem Sadu

Pripovedujoč o svojih izkušnjah pravi Mita Pandurov, direktor drevesnice in trsnice, v svojem referatu:

S povečanjem donosov pri pšenici sem se začel ukvarjati že l. 1949 v Vrbasu. Poglobljevanje orne zemlje in uporaba večjih količin umetnih gnojil sta bili glavni prvini, ki sem ju uporabljal, čeprav je tedaj v naši državi prevladovalo mnenje, da pšenica ne trpi globokega oranja in da se lahko uporabljajo umetna gnojila za pšenico le v strogo omejenih količinah. Z izvedbo teh dveh ukrepov sem že prvo leto znatno povešal donos. Posestvo, na katerem sem delal, je imelo največje donose pšenice v Vojvodini.

Tudi tu v Subotici sem začel izvajati prav ista agrotehnična ukrepa kakor v Vrbasu, to je poglobljevanje orne zemlje in uporabljanje večjih količin umetnih gnojil, vendar v precej večjem obsegu kakor v Vrbasu, ker je tu kakovost zemlje slabša. Že prvo leto sem dobil rezultate, ki so bili odlični v primerjavi z dotedanjo rodovitnostjo tega zemljišča. Razen tega sem ta način dopolnjeval tudi z drugimi ukrepi. Zato bo morda zanimivo vedeti, kaj sem vse v praksi izvajal, da bi dosegel rekordne pridelke pšenice, kakor tudi moje mnenje o uporabljanju teh ukrepov, ker so med strokovnjaki mnenja različna.

Poglobljanje orne zemlje ima pri pšenici nehavavno velik delež pri povečanju pridelka. Oranje v globino 10 do 12 cm, ki je za pšenico v navadi v široki praksi, v nobenem primeru ne more dati visokih donosov. Prvič zaradi ohranjanja vlage, a drugič zato, ker ni mogoče večjih količin umetnih gnojil pravilno in popolnoma premešati in niti raztopiti v plitvi orni zemlji. Nerazumljivo je, da prevladuje še danes pri velikem številu kmetijskih strokovnjakov mnenje, da za pšenico ni potrebno globoko oranje.

Hrana v zemlji je važna in jo je treba dodajati v kateri koli obliki. Za pšenico je najbolje — vsaj na temelju rezultatov iz prakse — dajati hrano v obliki umetnih gnojil, ker je rastlina tako hrano najbolje izkoristila. V praksi sem dosegel najboljše rezultate z obilnim dajanjem vseh treh prvih: dušika, fosforja in kalija, in to pred setvijo. Dušik sem dajal v počasno raztopljeni obliki.

Vzporedno s poglobljanjem orne zemlje in uporabo večjih količin umetnih gnojil sem redno izvajal pri pšenici tudi odbiro sort, selekcijo, zapraševanje semena in navzkrižno setev.

V treh letih dela na posestvu v Vrbasu sem spoznal, da reagira pšenica »Novosadska 1439« najbolje na umetna gnojila, najmanj poleže, najbolje prenaša zimo (snho zimo), dobro prenaša pozno setev (ker je jaro-zimna), kakovost zrna pa ni nikoli pod 80 gramov in sem delal samo z njo. Tako sem l. 1955 dobil rekordni pridelok v državi z našimi sortami. S prihodom italijanskih sort sem opustil to našo sorto, ker da jo te sorte znatno večje pridelke pod enakimi pogoji, o čemer sem se prepričal z vzporednim pridelovanjem.

Navzkrižno setev smo pri nas v praksi preizkušali l. 1947 in 1948, vendar so jo tako teoretiki kakor tudi praktiki odklonili. Odklonitev tega načina setve so utemeljevali na različne načine in danes ima vsak strokovnjak o njej svoje mnenje, največ pa jih je takih, ki je ne priporočajo, ker so mnenja, da to ni ukrep, ki bi odločal. Jaz pa trdim nasprotno in pravim, da je to zelo odločilen ukrep, ker

sem imel priložnost to potrditi v praksi.

V široki praksi in tudi pri uglednih kmetijskih strokovnjakih je prevladovalo mnenje, da ne dajo umetna gnojila — tudi v majhnih količinah, ki so jih priporočali — v sušnih letih nobenega rezultata, da so celo škodljiva, a da večje količine gotovo povzročijo več škode kakor koristijo. V treh katastrofalno sušnih letih (1950, 1952, 1954) sem imel mnogo večje donose ob uporabi umetnih gnojil kakor tisti proizvajalci, ki niso uporabljali umetnih gnojil. L. 1949 sem na posestvu v Vrbasu dobil z oranjem v globino 20 cm in z uporabo 600 kg umetnih gnojil na hektar, z navzkrižnim sejanjem 140 kg semena pšenice »Novosadska« na površini 30 hektarov 5.500 kg na hektar. Ista sorta z enakimi agrotehničnimi ukrepi, toda z 800 kg umet. gnojil je dala prihodnje sušno leto pridelok 5000 kg na ha na površini 400 ha, čeprav je tega leta znašalo povprečje v okraju približno 1000 kg. Sušnega leta 1952 sem dobil s 1.000 kg umetnih gnojil pridelok 2.700 kg na ha na površini 50 ha.

Z oranjem 25 cm globoko in s 1500 kg umetnih gnojil na ha je znašal pridelok l. 1955 4.500 kg. Bil je ocenjen kot rekordni pridelok v Jugoslaviji na njivskih površinah z domačimi sortami.

Leta 1956 nisem imel v drevesnici pšenice, ker ni bilo praznih površin, a l. 1957 sem imel italijansko sorto »Fortunato«, ki je dala 7.000 kg na ha na površini 5 ha. Za to pšenico smo orali 50 cm globoko, pognojili z dvema vagonoma dobro uležanega hlevskega gnoja in s 1.900 kg umetnih gnojil, posejali pa navzkriž po 220 kg semena na ha.

V referatu »Kako smo dosegli visoke pridelke pšenice« opisuje ing. Nikola Fejsov iz zadružne ekonomije »Ravnica« svoj delovni sistem in navaja naslednje podatke:

Zemljišče, na katerem je bila organizirana zadružna ekonomija »Ravnica«, so daljšo vrsto let dajali v zakup zasebnim proizvajalcem, ki so ga neusmiljeno izkoriščali. Imamo pa tudi take parcele, za katere najstarejši kmetovalci trdijo, da niso bile nikoli pognojene niti s hlevskim gnojem niti z umetnimi gnojili. Del zemljišča je valovit in od deževja izpran, tako da tu pa tam ni bilo v niem nobene hrane. Imamo tudi dvolastniške parcele, ki so ob madžarski meji in so oddaljene od vasi 10 do 14 km. Te nimajo nobenih gospodarskih poslopij. Velikost dvolastniških parcel se giblje med 2 in 3 orali, a kompleks 900 oralov je bil razdrobljen v več kakor 90 parcel. Dvolastniška zemlja je dajala donos 585 do 1.000 kg na oral, medtem ko je povprečje vasi Bajmok v l. 1953 znašalo 1.178 kg na oral.

Ob ustanovitvi zadružne ekonomije »Ravnica« je bilo sklenjeno, da naj se na omenjeni ekonomiji uporabljajo vsi agrotehnični ukrepi, posebno gnojenje, da bi tako dosegli višje donose, kakor je znašalo povprečje v vasi.

Ker se je zadružna ekonomija »Ravnica« gospodarsko okrepila, so jo osamosvojili kot poseben obrat. Kmetijska zadruga pa se je v l. 1956 lotila nove oblike sodelovanja — kooperacije z individualnimi kmetovalci ter začela jemati zemljo kmetovalcev, ki ne obdelujejo sami svojih parcel v zakup. Prezvela je vso razmetano splošno ljudsko imovino in del dvolastniške zemlje in organizirala obrat s

690 orali, ki je sestavljen iz 210 po vsem področju razmetanih parcel. Arondacija ni bila izvršena in je tudi ne nameravajo izvesti, ker je zadruga ob organiziranju tega obrata sklenila, naj ostanejo parcele med individualnimi proizvajalci, da bi ti mogli spremljati sodobno agrotehnično obdelavo.

Na zemlji, ki je bila vzeta v zakup, so l. 1956 posejali 162 oralov pšenice »Novosadska - 1495«, »Fortunato« in »Bankut - 1205«. Pri setvi so izvajali naslednjo agrotehniko: orali so 20 do 22 cm globoko, raztrosili 500 do 700 kg umetnih gnojil na oral. Dosegli so naslednje rezultate. Pri ozimnem ječmenu 2.365 kg na oral, pri ozimnem ovsu 1.962 kg, pri pšenici »Bankut - 1205« 2.050 kg, a pri Novosadski - 1439« 1820 kg na oral.

Na temelju opisanih rezultatov mislimo, da je mogoče pridelke pri pšenici — žitu povečati v enem letu do 20 odstotkov na oral, in to, če se uporabi sortno seme, obdela zemljišče do 25 cm globoko ter pravilno in pravočasno poseje. Da bi to dosegli, je treba dodati tudi ustrezno količino hranljivih snovi s hlevskim gnojem in umetnimi gnojili, ali samo umetnimi gnojili v količini 500 do 1.000 kg, in to na osnovi dušika, fosforja in kalija.

Naši proizvajalci največkrat ne upoštevajo prostih hranljivih snovi v zemljišču, posebno pa posvečajo malo pozornosti fosforju, ki ga ima naša zemlja zelo malo. Tako se dogaja, da imamo na videz zelo dobro pšenico, medtem ko sta klas in zrno slaba, ali posevek poleže, a to vse zaradi neproporcionalne sestave umetnih gnojil N-P-K.

V l. 1956—1957 smo imeli na ozemlju Bajmoka posejanih 27 oralov z italijansko sorto »Fortunato«, ki je bila kupljena na Belju. Omenjeno pšenico smo posejali na šestih parcelah z različnimi predposevki: koruza, sladkorna pesa, konoplja, muhar in proso. Orali smo različno globoko, od 16 do 30 cm in trosili različne količine umetnih gnojil. Setev je bila opravljena od 1. oktobra do 1. novembra. Tudi donosi so bili različni. Najmanjši donos, ki smo ga dosegli, je znašal 25,20 stotov, največji pa 34,30. Tako je znašalo povprečje na 27 oralih 28,77 stotov na oral.

Po rezultatih, ki smo jih dosegli pri nas, a tudi na drugih kmetijskih posevkih, smo prišli do ugotovitve, da italijanske sorte ne poležejo, da lahko izkoristijo večjo količino umetnih in hlevskih gnojil ter da imajo mnogo večjo potencialno moč glede izkoriščanja hranljivih snovi iz zemljišča. Zahtevajo pa več hlevskega gnoja ter umetnih gnojil in boljšo agrotehniko kakor naše pšenice, posebno glede globine oranja. Italijansko sorto smo pridelovali pri nas na dveh parcelah vzporedno z domačo sorto »Novosadska 1439« in je na slabši zemlji dala 500 kg več na oral, a na boljši zemlji 900 kg na oral.

Po vsem opisanem smo mnenja, da je treba čimprej preiti k sortam, ki so odporne proti poleganju in ki so bolj rodovitne kakor naše domače sorte.

Na ozemlju Bajmoka bomo l. 1957 posejali z italijansko sorto »Fortunato« 650 oralov (12 odstotkov setvene površine vasi) in je to seme že zagotovljeno iz domačih virov.

Kmetijske zadruga bi morale imeti posebno vlogo v širjenju teh sort v kooperaciji z individualnimi kmetovalci, ker želi veliko proizvajalcev, da bi jeseni posejali določene površine z rodovitnimi italijanskimi sortami.